

แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบตำบลบ้านยาง

อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

The Guideline to Promote Meritorious Tradition of the Tenth Month of Ban Yang Sub-District, Lam Plai Mat District, Buriram Province

พระโชคทวี ถาวโร, พระมหาพจน์ สุวโจ, พระมหาณอม อานนโท

Phra Chocktavee Thavaro, Phramaha Phocana Suvaco,

Phramaha Thanorm Arando

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: zxcvbn0802634720@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการทำบุญอุทิศในพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในเขตตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีประชากร 30 รูป/คน จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศล เป็นหลักปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยพระพุทธกาลและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทคือความกตัญญูกตเวที สำหรับประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของประชาชนในตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เรียกชื่อว่าบุญบาตรสารท ถือว่าเป็นประเพณีหนึ่งทางพุทธศาสนาที่ปฏิบัติสืบต่อกัน เพราะมีหลักธรรมสำคัญสอดแทรกอยู่ การทำบุญสารทเดือนสิบของประชาชนในตำบลบ้านยางจะมีพิธีการเพียงวันเดียว คือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 จะมีการไหว้บรรพชนและทำบุญตักบาตร

ได้รับบทความ: 24 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 22 กุมภาพันธ์ 2565

Received: January 24, 2022; Revised: February 2, 2022; Accepted: February 22, 2022

พระสงฆ์ร่วมกัน เป็นการสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นประเพณีที่ประชาชนในตำบลบ้านยางเชื่อและศรัทธาอย่างเคร่งครัด ส่วนแนวทางการส่งเสริมงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยางนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้ (1) ส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง ยกย่องผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาในชุมชน (2) ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ปลูกฝังลูกหลานให้ตระหนักถึงเอกลักษณ์อันดีงาม (3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ่ายทอดประเพณีอันดีงามแก่คนรุ่นหลัง (4) ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน (5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา กระตุ้นชาวพุทธให้เห็นความสำคัญของประเพณีบุญบาตรสารท (6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม ชี้ให้เห็นถึงความกตัญญูและความสามัคคี (7) ขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เข้าไปปรึกษาพระสงฆ์ผู้ทรงปราชญ์ประจำวัด และ (8) การขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน เป็นการให้เกียรติในฐานะผู้มีประสบการณ์และเป็นที่เคารพนับถือ

คำสำคัญ: การทำบุญอุทิศ, ประเพณีสารทเดือนสิบ, การส่งเสริม

Abstract

This research aims 1) to study merit dedication in Theravada Buddhism, 2) to study meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province, and 3) to suggest guideline for promotion of meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province. This research is a qualitative research in fieldwork by studying from documents, researches and interviewing sample 30 persons in Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province. The data will present by analytical description.

The result of research found that:

Meritorious dedication has been practiced since the time of the Buddha and has been passed down to the present day. It is intended to dedicate charity to the deceased as a reward for grace. According to Theravada Buddhism, the principle is gratitude. For the tenth month tradition of the Buddhist Ban Yang sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province, was called Bun Batra Sat. It is a Buddhist tradition that has been practiced for a long

time because there are important principles. The tenth month tradition of Ban Yang will be performed only one day, which is the 15th day of the 10th month. The Buddhist will worship ancestors and gives food for the monks. People of Ban believe and follow strictly. As for the guidelines to promote meritorious tradition of the tenth month of Ban Yang sub-district could summarized as follows: 1) promotion of exemplary Buddhists; by praising local intellect people in the community, 2) promotion of local identity; by fostering descendant to realize their identity, 3) promotion of local intellect; by conveying good traditions to young generations, 4) promotion of knowledge exchange and sharing; by sharing tradition each other, 5) promotion of Buddhist belief; by encouraging Buddhists to understand the importance of the Bun Batra Sat tradition, 6) promotion of Buddhist principles; by showing the principles of gratitude and harmony, 7) promotion of advice from erudite monks; by consulting the wise monk, and 8) promotion of advice from community leaders; by honoring them as experienced and respected people.

Keyword: Merit Dedication, The Tenth Month Tradition, Promote

1. บทนำ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ มีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศส่วนบุญไปให้แก่ดวงวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้ว ถึงร่างกายจะสูญหายไปจากโลกมนุษย์แล้ว แต่ดวงวิญญาณยังรับผลของกรรมที่ได้ทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ใครสร้างบุญกุศลเอาไว้มากก็จะได้ไปสู่สุคติโลก ใครสร้างบาปกรรมอันใดเอาไว้ต้องรับผลของกรรมอันนั้น ซึ่งการทำบุญถวายทานนั้น ต้องทำกับผู้ทรงศีลหรือพระสงฆ์ ผลของบุญจึงจะบรรลุลผล ดังเรื่องของจุฬเศรษฐีเปรตซึ่งสนทนากับพระเจ้าอชาตศัตรู โดยพระเจ้าอชาตศัตรูได้ถามเปรตว่า ท่านผู้เจริญท่านเป็นนักบวชเปลือยมีกายชুবวม เพราะผลกรรมอะไรท่านจึงไปที่ไหนเฉพาะกลางคืน บางทีข้าพเจ้าจะช่วยท่านได้ เปรตตอบว่า เมื่อชาติก่อนนั้นข้าพเจ้าองค์เป็นคหบดีผู้มั่งคั่ง อยู่ในพระนครแต่เป็นคนจิตทราม ไม่เคยให้สิ่งของแก่ใคร มีใจขังอยู่ในอามิส ได้ตกไปสู่วิสัยแห่งพญายม เหตุเพราะบาปกรรมเหล่านั้น ข้าพเจ้าองค์จึงลำบาก เนื่องจากความหิวโหยเสียดแทง เพราะความทุกข์ที่เกิดจากความหิวนั้น

แหละจึงได้มาหาหม้อญาติที่เป็นมนุษย์ เมื่อก่อนข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าผลแห่งทานมีอยู่ในปรโลก ซึ่งธิดาของข้าพระองค์พูดอยู่เสมอว่า เราจักให้ทานเพื่ออุทิศให้บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ให้พวกพราหมณ์บริโภคนานที่นางจัดนั้นอยู่ที่เมืองอันธกนิษ ข้าพระองค์ต้องไปที่เมืองนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูจึงตรัสสั่งว่า ถ้าท่านได้เสวยทานนั้นแล้วให้รีบกลับมาบอกเหตุที่มีจริงแก่เราด้วยเราจักได้ทำการบูชาบ้าง เปรตจุฬเศรษฐีรับพระดำรัสแล้วจึงได้รับไปเมืองนั้น แต่ไม่ได้ผลแห่งทาน เพราะพราหมณ์ทั้งหลายที่บริโภคนั้น เป็นผู้มีศีล ไม่ควรแก่การทักษิณาทาน เปรตจุฬเศรษฐีกลับมายังกรุงราชคฤห์ ได้แสดงกายเฉพาะพระพักตร์พระเจ้าอชาตศัตรู และได้เล่าเรื่องราวให้ฟัง คราวนั้นพระราชบิดาได้ถามเปรตจุฬเศรษฐีว่า เราจะให้ทานอะไรที่เป็นเหตุให้ท่านได้อิ่มหนำตลอดบ้าง จุฬเศรษฐีปรตจึงกราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงอังคาสพระพุทเจ้าและพระสงฆ์ ด้วยข้าว น้ำ และจีวร แล้วอุทิศส่วนบุญนั้นไปให้เพื่อประโยชน์แก่อกุลแก่ข้าพระองค์ ด้วยทรงบำเพ็ญกิจเช่นอย่างนี้ ข้าพระองค์จึงจะพึงอิ่มหนำตลอดกาลนาน เพราะเหตุนี้พระราชบิดาจึงรีบเสด็จออก ทรงถวายสิ่งของเป็นทานมากมายแก่สงฆ์ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ แล้วทรงกราบทูลเรื่องราวแด่พระตถาคตเจ้า และได้ทรงอุทิศส่วนบุญให้กับเปรตนั้น จุฬเศรษฐีปรตนั้นเมื่อได้รับการบูชาแล้ว ได้ปรากฏตนเฉพาะพระพักตร์ของพระราชบิดาอีกและเป็นผู้ตงามยิ่งนัก (ขุ.เปต. (ไทย) 26/105/149)

การบูชาวิญญาณของมนุษย์เรานั้น มีการปฏิบัติมาตั้งแต่มนุษย์ยุคแรก และสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความเคารพสรรเสริญพระคุณของบรรพชน เพราะวิญญาณทำบุญไม่ได้เหมือนตอนเป็นมนุษย์ ดังเรื่องของนางอุตรมาตุเปติวิตุล มีเนื้อความว่า นางเปรตผิวดำพรรณน่าเกลียดน่ากลัวตนหนึ่ง ได้เข้าไปหาพระภิกษุรูปหนึ่งที่นั่งพักอยู่ริมแม่น้ำคงคา นางมีผมยาวย้อยจรดพื้นดิน ได้กล่าวกับสมณะรูปนั้นว่า ตั้งแต่ดิฉันจากมนุษย์โลกเป็นเวลา 55 ปีแล้วยังไม่ได้กินข้าวกินน้ำเลย ขอท่านจงให้น้ำดื่มแก่ดิฉันผู้กระหายน้ำนี้ด้วยเถิด พระภิกษุตอบว่า แม่น้ำคงคามีน้ำเย็นไหลมาจากภูเขาคิณพินด์เธองดักน้ำจากแม่น้ำคงคานั้นดื่มเถิด จะมาขอเราทำไม นางเปรตตอบว่า ท่านผู้เจริญ ถ้าดิฉันดักน้ำจากแม่น้ำคงคาดื่มเอง น้ำนั้นจะกลายเป็นเลือด เพราะผลแห่งบาปกรรมของดิฉัน ดังนั้น ดิฉันจึงขอน้ำดื่ม พระภิกษุจึงได้ถามต่อว่า เมื่อก่อนเธอได้ทำกรรมชั่วทางกายวาจาและใจอะไรไว้หรือนางเปรตตอบว่า ดิฉันมีลูกชายคนหนึ่งชื่ออุตตระ เป็นอุบาสกที่มีความศรัทธา และเขาได้ถวายจีวรแก่สมณะที่บิณฑบาตรรวมทั้งที่นอน ที่นั่ง และยา สำหรับแก้ไขแก่สมณะทั้งหลาย ดิฉันถูกความตระหนี่ครอบงำ ด้วยความไม่พอใจของฉันผู้เป็นแม่ จึงได้ด่าว่าเจ้าอุตตระสิ่งนั้นทั้งหลาย

จนกลายเป็นเลือดแก่เจ้าในปรโลกเกิด เพราะผลของกรรมนั้นแม่น้ำคงคาจึงได้กลายเป็นเลือด (ช.เปต. (ไทย) 26/107/157)

สำหรับประเพณีสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นประเพณีกราบไหว้บูชาดวงวิญญาณผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ที่ประชาชนมีความเชื่อว่า ถึงแม้ท่านจะได้ตายจากโลกไปแล้ว แต่ดวงวิญญาณของท่านยังคงคอยดูแลรักษาและคุ้มครองเหล่าลูกหลานอยู่ ให้พบแต่ความสุขความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต ในเดือนสิบเป็นช่วงที่ทำการปลูกข้าวเสร็จรอการเก็บเกี่ยว ประชาชนจะจัดสำรับกับข้าวไปไหว้ผีที่ทุ่งนา อันเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาคุ้มครองให้พืชผลเกิดความงอกงาม เป็นหลักความเชื่อที่มีมาแต่โบราณของประชาชนในตำบลบ้านยาง ซึ่งตรงกับหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาคือประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีการไหว้บูชาดวงวิญญาณของบรรพชน จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องผีที่มีมาแต่โบราณกับพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นประเพณีบุญสารทเดือนสิบในปัจจุบัน เป็นประเพณีตอบแทนพระคุณของบรรพชนทั้งหลาย ซึ่งแต่ละครอบครัวในตำบลบ้านยางมีความเชื่อความศรัทธาในประเพณีนี้ ถึงแม้จะไม่มีหลักการทางวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้องในการศึกษา โดยอาศัยหลักการปฏิบัติของบิดามารดาในการสอนลูกหลานให้ปฏิบัติตาม และได้มีต่อเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติจากอดีตไปบ้างในบางพื้นที่ตามความเหมาะสมและปรารถนาของชาวพุทธตำบลบ้านยาง วันประกอบพิธีกรรมนั้นจะประกอบพิธีเหมือนกันทั้งตำบล คือ วันแรม 15 ค่ำเดือน 10 เพียงวันเดียวเท่านั้น เป็นการสร้างความรักความสามัคคี ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นมีความปรองดองเหมือนครอบครัวเดียวกัน เพราะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความสงบสุขและมั่นคงของสังคม ซึ่งปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตกาล โดยเฉพาะหลักปฏิบัติและความเชื่อ แม้แต่คุณธรรมที่สอดแทรกในประเพณีสารทเดือนสิบก็หายไปด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อรักษาประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษให้มั่นคงต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำบุญอุทิศในพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ ของตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ของตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยมีการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบของชาวพุทธในตำบลบ้านยาง โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ รวมทั้งงานเขียนทางวิชาการ สื่อออนไลน์รวมทั้งสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การทำบุญอุทิศทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบและแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
4. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ ในตำบลบ้านยาง อำเภอปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

3.1 ชั้นศึกษาข้อมูล

ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานประเพณีบุญบารมีสารทเดือนสิบ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารสื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- | | |
|--------------------------|-----------|
| 1. พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส | 10 รูป |
| 2. ผู้นำหมู่บ้าน | 3 คน |
| 3. ประชาชนทั่วไป | 15 คน |
| 4. ปราศญ์ชาวบ้าน | 2 คน |
| รวมทั้งสิ้น | 30 รูป/คน |

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

2. แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเนื้อหา มีทั้งพระสงฆ์สามเณร ผู้นำชุมชน อุบาสกอุบาสิกา และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะมีข้อคำถามทั้งหมด 4 ประเด็น คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบ หรือประเพณีบุญบารตสารทของ ตำบลบ้านยาง (2) ขั้นตอนในการเตรียมตัว ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนในการไหว้ (3) ความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับคตินิยมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และ (4) ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

3.3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์จากพระภิกษุสงฆ์ ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

3.5 ขั้นสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลทุกหัวข้อของย่อยของการวิจัย จะสรุปรวมใหญ่ในแต่ละช่วงของการวิจัย และสรุปทั้งหมดในช่วงสุดท้ายของการวิจัย ซึ่งผลที่ได้จากการทำการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การทำบุญอุทิศในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักการปฏิบัติที่มีมาคู่ กับพระพุทธศาสนา คำว่า “บุญ” นิรุกติศาสตร์ หมายถึง สภาพกลั่นกรองและชำระสันดานที่ ก่อให้เกิดกิเลส และสภาพการกลั่นกรองกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เพื่อให้เกิดความ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ซึ่งความหมายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเป็นเครื่องกลั่นกรองจิตใจของมนุษย์ รวมทั้งกิริยามารยาท ทำให้เกิดคุณงามความดี น่าเคารพยกย่อง ส่วนคำว่า “กุศล” มีความหมาย กว้าง ๆ ว่า ฉลาด ชำนาญ สบาย เอื้อเฟื้อ หรือเกื้อกูล เหมาะ ด้งาม เป็นบุญ คล่องแคล่ว เป็น ต้น มีความแตกต่างจากบุญ กล่าวคือ บุญจะทำได้เฉพาะมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อตาย

ไปแล้วไม่สามารถทำได้ นอกจากการรับการศึกษาจากเหล่าญาติที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น เรียกว่า การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล โดยมีหลักการปฏิบัติ 4 อย่าง คือ (1) การอุทิศส่วนกุศลโดยการกรวดน้ำหรือหลั่งน้ำ (2) การอุทิศส่วนกุศลโดยการแผ่เมตตา (3) การอุทิศส่วนกุศลโดยการเปล่งวาจา และ (4) การอุทิศส่วนกุศลโดยการอธิษฐาน

การทำบุญอุทิศด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักการปฏิบัติอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ เป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์ เพื่อทำตนให้มีความสุข โดยมีหลักการปฏิบัติ 4 อย่าง คือ (1) การบริจาคทาน หมายถึง การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อหนุนส่งเสริม ในการสละทรัพย์สมบัติของตนให้แก่ผู้อื่น การทำทานนั้นทำได้ทั้งวัตถุสิ่งของและไม่ใช่วัตถุสิ่งของ (2) ปิยวาจา ทำให้เกิดความสงบสุข รวมทั้งเป็นหลักในการสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติปฏิบัติ (3) อตถจริยา การชวนช่วยเพื่อช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ รวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมกิจกรรมของสังคม ความสุขและความเจริญยิ่งขึ้น และ (4) สมานัตตตา การทำตนที่เสมอต้นเสมอปลายในทางที่ดี มีจุดมุ่งหมาย รู้หลักการ รู้ตนเอง รู้ประมาณ รู้กาลเวลา รู้ชุมชน รวมทั้งรู้บุคคล หลักธรรมเช่นนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ ให้ปฏิบัติตามประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะความกตัญญูทวดที่มีสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรมทศ 6 หมายถึง การดูแลซึ่งกันและกัน เป็นความผูกพันทางสายเลือด กล่าวคือ พ่อแม่ต้องดูแลเลี้ยงดูลูกก่อน และลูกก็ต้องดูแลเมื่อถึงเวลาที่สมควร (ที.ปา. (ไทย) 11/266/212) และหลักธรรมเกี่ยวกับพลีกรรม 5 หมายถึง การเสียสละทรัพย์สินตนเองเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับ ซึ่งเป็นการลดความตระหนี่ของตนเอง หลักธรรมที่เกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ หมายถึง หลักการทำบุญโดยการปฏิบัติ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทาง ก่อให้เกิดความสำเร็จแก่ตนเอง สำหรับเรื่องของนรกนั้น เป็นผลเกิดกับคนที่ประพฤติตนไม่ดีหรือทำกรรมชั่ว เมื่อตายไปแล้วก็ต้องไปรับผลของกรรมนั้น และศรัทธา หมายถึง หลักความเชื่อที่มีทั้งเหตุและผลเป็นส่วนประกอบ ใครสร้างกรรมอันใดเอาไว้ก็จะได้รับผลของกรรมนั้น สาเหตุแห่งกรรมนั้นมาจากความโลภ ความโกรธ และความหลงในจิตใจของมนุษย์ (อง. จตุกก. (ไทย) 21/135/135-136)

4.2 ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบหรือบุญบาตรสารทของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ หรือชื่อบุญบาตรสารทของตำบลบ้านยาง ไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด ส่วนการเตรียมตัวมีอยู่สามขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอน

การเตรียมสิ่งของ (2) ขั้นตอนการเตรียมตัวของชาวพุทธ และ (3) ขั้นตอนการจัดงานตาม ประเพณี (สัมภาษณ์นางพรหม แป้นนางรอง) ผู้นำครอบครัวได้สอนลูกสอนหลานให้ประพฤติ ตาม เป็นการสืบทอดประเพณีนี้ให้ยั่งยืน เมื่อใกล้ถึงวันประกอบพิธีกรรมผู้นำครอบครัวจะให้ ลูกหลานตัวเองเตรียมอุปกรณ์ในการประกอบพิธี สิ่งไหนที่ไม่มีก็จับกลุ่มกันทำในชุมชนของ ตนเอง เช่น ขนมข้าวกระยาสารทที่ใช้ในพิธีกรรม ต้องช่วยกันทำตั้งแต่ข้าวข้าวเปลือกและคัด แยกออกมาผสมจนเป็นขนมกระยาสารท หากไม่ได้มาร่วมการทำ ก็นำสิ่งของที่ตนเองมีมา แลกเปลี่ยน หรือซื้อหาได้ในราคาถูก ลูกหลานใครไปทำงานต่างแดนก็จะกลับมาร่วมงาน ถ้า ใครไม่กลับมาก็จะส่งเงินมาช่วยพ่อแม่ในการดำเนินการ (สัมภาษณ์นายสุรศักดิ์ ผมท่า) สถานที่ประกอบพิธีกรรมคือวัด โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมให้ทุกคนรอบครัว ที่ ชาติอุทิศกระดูกบรรพชนของแต่ละครอบครัว ตั้งแต่เช้ามืดในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ของ ทุกปี เพื่อจะได้ตักบาตรพระสงฆ์ร่วมกันทั้งหมู่บ้านในตอนเช้า ส่วนอาหารหรือสิ่งของที่ จะ นำไปไหว้บูชาบรรพชนนั้นไม่มีการกำหนด ทุกขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ผู้นำ ครอบครัวจะให้ลูกหลานตนเองเป็นผู้ช่วยทำ เพื่อเป็นการฝึกฝนให้มีความเข้าใจและรู้วิธีการ เหตุที่เรียกว่าประเพณีบุญบาตรสารทนั้น เพราะเป็นการทำบุญไหว้บรรพชน แล้วตักบาตร พระสงฆ์ด้วยขนมข้าวกระยาสารทด้วยกันเป็นคติบูชาแบบศาสนาพุทธผสมหลักคตินิยมแบบ ท้องถิ่น (สัมภาษณ์พระมหาสนอง นาควโร) ตามหลักคติการบูชานั้นมี 3 อย่าง คือ (1) หลัก คตินิยมแบบศาสนาพราหมณ์ (2) หลักคตินิยมศาสนาพุทธ และ (3) หลักคตินิยมแบบท้องถิ่น (สัมภาษณ์พระครูปิยะธรรมทัศน์)

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรือบุญบาตรสารทมีประโยชน์ คือ (1) ประชาชนมี ความรักความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (2) ประชาชนมีความสดชื่นเบิกบานเพราะการ ได้ทำบุญอุทิศให้บรรพชน (3) ประชาชนได้ทำบุญทำกุศล ถวายปัจจัยเพื่อการกุศลหลาย อย่าง เช่น บำรุงวัด (4) ประชาชนที่ไปทำงานต่างแดนได้กลับบ้านมาทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษ ได้พบปะญาติพี่น้องทำให้จิตใจผ่องใส และ (5) ช่วงเวลาประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรือบุญ บาตรสารท เป็นช่วงที่พืชพรรณธรรมชาติกำลังสมบูรณ์ตามฤดูกาล ประชาชนจึงมีความสุข ประเพณีบุญสารทเดือนสิบนอกจากไหว้บรรพชนแล้ว ประชาชนตำบลบ้านยางยังบูชาผู้ที่ยังมี ชีวิตอยู่ด้วย เพื่อเป็นการแสดงความเคารพนอบน้อม และจะได้รับพรจากท่าน (สัมภาษณ์พระ อธิการสิงห์ เขมปญโญ) การบูชาบุคคลควรบูชา 3 กลุ่ม คือ (1) พระสงฆ์ เพราะเป็นสาวก

ของพระพุทธรเจ้า (2) บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดหรือเป็นผู้มีพระคุณ และ (3) การบูชาผู้สูงอายุ

4.3 แนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1) ส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง หมายถึง ส่งเสริมบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความรู้เรื่องต่าง ๆ จากประสบการณ์ มีความรู้พร้อมทางภูมิปัญญา สามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตาม เป็นที่ยอมรับของชุมชน บุคคลเช่นนี้ถือว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือชาวพุทธตัวอย่าง เนื่องจากจะคอยบอกกล่าวหลักการปฏิบัติสำหรับคนรุ่นใหม่ เป็นผู้อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ปราชญ์ชาวบ้านเช่นนี้ทำงานด้วยใจรัก ไม่มีค่าจ้างแต่อย่างใด เหตุที่ทำไมเพราะต้องการรักษาประเพณีอันดีงามให้หลงเหลือถึงอนุชนคนรุ่นหลัง สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของปราชญ์เหล่านี้คือ พยายามศึกษาเรียนรู้และเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น เพื่อนำมาปรับแก้ให้เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง (สัมภาษณ์นายแดง วิเศษนคร)

2) ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หมายถึง การรักษาเอาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น เพื่อจะให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามเพื่อไม่ให้สูญหาย การรักษาประเพณีมีหลักการ ดังนี้ (1) ทำให้เห็นคุณค่าประเพณี โดยการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง (2) การรักษาและฟื้นฟูประเพณีเอาไว้ โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนที่กำลังจะสูญหายไป (3) การพัฒนาสังคมของตนเอง ด้วยการปรับปรุงให้เหมาะสมตามยุคตามสมัย เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน (4) การถ่ายทอดจากผู้รู้รุ่นเก่ามายังคนรุ่นใหม่ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้พร้อมการได้ปฏิบัติจริงจะเป็นความจำที่ (5) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมและประเพณีที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต โดยสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย และ (6) ส่งเสริมให้เกิดปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้มีความรู้ประจำท้องถิ่น (สัมภาษณ์นายหลง บ่อไทย)

3) ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันดีงามมาแต่บรรพบุรุษ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ควรมีการจัดรักษาอย่างเป็นระบบ มีรูปธรรมชัดเจน ชุมชนจะต้องหาวิธีการรักษาประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษไว้ ด้วยวิธีการอันเกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวจะต้องสามารถถ่ายทอดให้อนุชนคนรุ่นหลัง สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง เป็นประโยชน์ทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม (สัมภาษณ์นายวิไล สุดสายเนตร)

4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ หมายถึง การแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาของสังคม โดยมีการปรับแก้ให้เหมาะสมกับชุมชนตัวเอง การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้สามารถเกิดประโยชน์หลายทาง ดังนี้ 1) สามารถพัฒนางานจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะภูมิปัญญาดังกล่าวผ่านการพัฒนาเรียบร้อยแล้ว 2) สามารถพัฒนาคน เพราะคนที่เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญหาย่างถูกต้องแล้ว ย่อมสามารถพัฒนางานเป็นผลสำเร็จ 3) สามารถสร้างองค์ความรู้ เพราะความรู้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามยุคสมัย และ 4) สามารถสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนได้ (สัมภาษณ์พระศรีปริยัติธาดา)

5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธตำบลบ้านยางนั้นใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และความเชื่อในพระพุทธศาสนาอย่างไม่มีสิ่งอื่นจะมาแทนได้ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวสามารถสรุปได้ 3 แนวทาง ได้แก่ (1) ความเชื่อด้านพิธีกรรม มีความสำคัญในฐานะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบนั้นสัมพันธ์กับความเชื่อ โดยเฉพาะเรื่องการทำบุญแก่บรรพบุรุษ (2) ความเชื่อด้านประเพณี เรียกว่าค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม รวมถึงจารีตระเบียบแบบแผน ประเพณีเป็นการเชื่อมมนุษย์เข้าหากันและสอดแทรกคุณธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติ และ (3) ความเชื่อด้านวัฒนธรรม เพราะประเพณีเกิดเป็นความดีงามต่อสังคมจึงกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมนี้เองเป็นตัวตัดสินว่าสังคมไหนมีความเจริญมากน้อยอย่างไร (สัมภาษณ์นายหลง บ่อไทย)

6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม ประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ พบเห็นหลักธรรม 2 ประการ ดังนี้ 1) หลักกตัญญูกตเวที พระพุทธศาสนาเน้นสอนให้ชาวพุทธรู้จักตอบแทนบุญคุณผู้อื่น โดยเฉพาะบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป การตอบแทนสามารถทำได้ด้วยตัวเองเป็นเอกเทศ หรือทำด้วยการรวมกันเป็นกลุ่มเรียกว่าประเพณี การตอบแทนบุญคุณมิใช่เพียงเป็นการประกาศความดีของบรรพบุรุษ แต่เป็นการสอนชาวพุทธที่มีชีวิตอยู่ว่าให้รู้จักตอบแทนผู้ยังมีชีวิตอยู่ด้วย (สัมภาษณ์พระอธิการมงคล สุมังคโล)

7) ส่งเสริมด้วยการขอคำปรึกษาพระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมประเพณีมากกว่าคนอื่น และพระสงฆ์มีโอกาสเดินทางไปรู้เห็นหรือศึกษาประเพณีของชุมชนอื่น ย่อมสามารถชี้บอกว่าวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร หรือปรับแก้อย่างไร

ประการสำคัญคือ พระสงฆ์ดำรงตนในฐานะเป็นนาบุญ ด้วยเหตุนี้ ความรู้ทุกอย่างของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อสังคมและประเพณี (สัมภาษณ์พระอธิการสมจิตร ชีรปญโญ)

8) ส่งเสริมด้วยการขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ทรงความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม เนื่องจากผู้นำชุมชนมีประสบการณ์เรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่น อีกประการหนึ่ง เป็นกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการ การรับรู้หลายอย่างย่อมเป็นประสบการณ์ สามารถบอกให้รู้ได้ว่าประเพณีวัฒนธรรมใดเหมาะสมแก่ชุมชนตัวเองอย่างไร ประการสำคัญ ผู้นำชุมชนเหล่านี้ย่อมมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของชุมชนตัวเอง ย่อมจะพยายามพัฒนาชุมชนของตัวเองให้ดีเยี่ยม (สัมภาษณ์นายวิไล สุดสายเนตร)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ได้พบข้อสำคัญจึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ศึกษาการทำบุญ “อุทิศ” ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่าการอุทิศส่วนบุญกุศล หมายถึง ความปรารถนาดีที่จะให้บุคคลอื่น ได้ร่วมการอนุโมทนาในผลของบุญที่ตนเองได้ปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นเหตุทำให้จิตของบุคคลอื่นที่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติเกิดกุศลจิตด้วย จึงเป็นเหตุให้ได้รับผลดีกันทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ปฏิบัติและผู้รับ การอุทิศส่วนบุญกุศลเริ่มมีการปฏิบัติตั้งแต่สมัยพระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธ พระองค์ทรงทำบุญอุทิศให้กับญาติที่เป็นเปรต ที่ได้มาแสดงตนต่อพระพักตร์คราวนั้น พระพุทธเจ้าทรงยกเอาเหตุการณ์นั้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อพรรณนาสาเหตุแห่งการทำบุญอุทิศ ประเพณีดังกล่าวมีปฏิบัติสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “เปรตในพระไตรปิฎก” ซึ่งระบุว่า ความเชื่อเรื่องเปรตนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ ของชาวพุทธ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น คุณธรรมข้อกตัญญู คือเรื่อง การตอบแทนบุญคุณ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเกรงกลัวต่อบาป เพราะมีความเชื่อโลกหน้าแฝงอยู่ และกลัวว่าจะต้องตายไปเกิดเป็นเปรตชดใช้ผลกรรมชั่ว สะท้อนให้เห็นถึงผลแห่งการบูชา จะเห็นได้จากการนำไทยธรรมมาถวายแก่พระสงฆ์ เพื่อที่จะอุทิศผลบุญนี้ไปให้แก่เปรต สะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธ์ระหว่างวงศาคณาญาติ และวัดกับบ้าน จึงมีผลทำให้เกิดสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไป (พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ, 2554: 36-37)

2. “ศึกษาประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง ไม่สามารถบอกได้ว่าเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด มีการเรียนรู้ประเพณีและวิถีปฏิบัติจากรุ่นสู่อีกรุ่น ได้สืบทอดประเพณีจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประชาชนชาวบ้านเป็นผู้แนะนำสั่งสอน ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นเตือน และพระสงฆ์จะเป็นผู้อธิบายรายละเอียดของประเพณี โดยจุดประสงค์หลักคือเพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้บรรพบุรุษ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ-บาปที่ปรากฏในผญาอีสาน”** ซึ่งระบุว่า คำว่าบุญ ที่คนทั่วไปเข้าใจนั้นแท้ที่จริงคือผลของบุญ อันที่จริงการพูดถึงบุญจะรวมเรื่องต่อไปนี้เป็นเหตุของบุญ วิธีทำบุญ และผลของบุญ กรรมคือการกระทำซึ่งมีทั้งดีและชั่ว ถ้าทำกรรมดี เช่น ให้ทานและรักษาศีล ทานเรียกว่าทำบุญ การทำกรรมดีด้วยเจตนาที่ดี เจตนาดีเป็นเหตุแห่งบุญ บุญที่ทำสำเร็จแล้วจะมีผล ซึ่งเก็บสะสมไว้ในภวังคจิต ทานเรียกผลที่เก็บไว้นี้ว่าวิบาก เมื่อจิตสะสมวิบากไว้มากพอ คนเราก็จะได้รับผลบุญ จะให้ผลเป็นรูปธรรมต่อเมื่อถึงกำหนดที่จะให้ ซึ่งรู้ล่วงหน้าไม่ได้ (อดิศร เพียงเกษ, 2554: 31)

3. “ศึกษาแนวทางส่งเสริมประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลบ้านยางมีความเชื่อในเรื่องการไหว้ผีบ้านผีเรือน ไผ่ผินามาแต่โบราณ จะประกอบกิจการใดก็ต้องมีการไหว้ผีในพื้นที่นั้นก่อน เพื่อความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองในกิจการ เช่น จะปลูกบ้านต้องเซ่นไหว้ผีเจ้าที่ก่อน เพื่อความปลอดภัยและความสำเร็จของงาน เพราะทุกคนมีความเชื่อว่า ผีในพื้นที่นั้นได้รับรู้รับทราบ แล้วจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองการก่อสร้างให้ประสบความสำเร็จได้ เช่นเดียวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบทางพระพุทธศาสนา เป็นประเพณีไหว้ผีบรรพชนที่มีพระคุณของตนเอง ที่ทุกคนมีความเชื่อว่าท่านยังคอยปกป้องรักษาคุ้มครองอยู่ และเป็นการตอบแทนพระคุณของท่านตามหลักพระพุทธศาสนา มีแนวทางการรักษาไว้ 8 ประการ คือ (1) การส่งเสริมชาวพุทธตัวอย่าง (2) ส่งเสริมด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ (5) ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนาด้วยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ (6) ส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรม (7) ส่งเสริมด้วยการขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ และ (8) ส่งเสริมโดยการขอคำแนะนำจากผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **“แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง”** ระบุว่า แนวทางการส่งเสริม

อัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปางนั้น ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดการวัฒนธรรมและวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของล้านนา (2) ด้านการทํานุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (3) ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม (4) ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม (5) ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ (6) ด้านการศึกษา และ (7) ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและอัตลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดลำปางสืบไป (กตัญญู เรือนตุ่น, 2561: คำนำ)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของตำบลบ้านยาง ดังนี้

1. ให้ผู้นำแต่ละชุมชนได้มองเห็นประโยชน์ ของประเพณีสารทเดือนสิบด้วยการกระจายข่าวตามชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวกับประเพณีที่ดั่งาม
2. ให้ผู้ปกครองกระตุ้นเตือนเยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ด้วยการทำตัวเป็นตัวอย่างตั้งแต่การเข้าวัดและประพฤติตน
3. ให้บิดามารดาถ่ายทอดประเพณีทำบุญสารทเดือนสิบแก่ลูกหลาน โดยยึดหลักความรักความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และหลักความเคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป
4. ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมหรือจัดสอนรายวิชาเกี่ยวกับประเพณีการทำบุญสารทเดือนสิบ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษารับรู้ถึงความสำคัญของประเพณีอันดีงาม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลง จึงเสนอการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ความสนใจขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของเยาวชนในตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ศึกษาวิจัยปัญหาทางสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางการแก้ไข
3. ศึกษาวิจัยหลักวิชาการเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

เอกสารอ้างอิง

- กัตถุญญ เรือนตุ่น. (2561). แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีเชิงพุทธล้านนาของจังหวัดลำปาง. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทิศ ศิริวรรณ. (2554). เปรตในพระไตรปิฎก. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2550). **แนวคิดทฤษฎีในการศึกษาสังคมวัฒนธรรมไทย**. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อดิศร เพียงเกษ. (2554). หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ-บาปที่ปรากฏในพินธุอีสาน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสนอง นาควโร, (26 ธันวาคม 2561). วัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- พระครูปิยะธรรมทัศน์. (23 ธันวาคม 2561). วัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- นางพรหม แป้นนางรอง. (26 ธันวาคม 2561). ชาวบ้านหนองตาด. สัมภาษณ์.
- นายสุรศักดิ์ ฝมท่า. (15 ธันวาคม 2561). มัคทายกวัดหนองกระทุ่ม. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสิงห์ เขมปญโญ. (22 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดหนองตาด. สัมภาษณ์.
- นายแดง วิเศษนคร. (21 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 1. สัมภาษณ์.
- นายหลง บ่อไทย. (15 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 7. สัมภาษณ์.
- นายวิไล สุดสายเนตร. (28 มกราคม 2562). กำนันตำบลบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- พระศรีปริยัติธาดา. (28 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดโพธิ์น้อยบ้านยาง. สัมภาษณ์.
- นายหลง บ่อไทย. (15 ธันวาคม 2561). ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 7. สัมภาษณ์.
- พระอธิการมงคล สุ่มงคโล. (15 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดหนองกระทุ่ม. สัมภาษณ์.
- พระอธิการสมจิต ธีรปญโญ. (18 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดสระสี่เหลี่ยม. สัมภาษณ์.
- นายวิไล สุดสายเนตร. (28 มกราคม 2562). กำนันตำบลบ้านยาง. สัมภาษณ์.